

Ühtik number 10 kop.

Meie Mats

Tellimise hind:

Kättesaamisega aastas . . . . . 2 rbl. — kop.
Ise ära viies . . . . . 1 " 60 "

Toimetuse ja talituse:

Tallinnas, Harju ja Nüütti uulitsa nurgal nr. 15,
„Seaduse“ raamatukaupluses.

Nr. 6.

Laupäeval, 27. (10. okt.) septembril 1914.

Nr. 6.

Inimesefööjate pealik ja Willem.

„Ametwend! Minu rahvas njäm-njäm on Saksa kulturast waimustatud ja imestab — mispärast te oma, sõjawangiti ei föö!?“ (Lukomorje.)

Aleksander I.

Tema valitsuse ajal peeti esimest Sasmaa sõda, mille puhul lõi Europa rahvad sojatulest oja võtsid.

Wiinne pilk.

Ma nägin, kui tema lahtus:
püis õlal, laps käe peal,
ja kõrval tal nutja naine —
nii sammus ta waksali seal...

Ei piisraid olnud tal filmis:
ta naljatas lapsega,
ja naisegi wastu ta wakselt
end näitas ta mehena.

„Jää Jumalaga, küll tulen
ma termena tagasi!“
ta ütles weel, nikutas pead —
siis rong läks karmesti...

Kuid waguni warjus — seal äigas
kord üle filmade ta
ja waatas weel afnaft wälja
nii kurwa pilguga.
See pilk — see tungis mu rinda
nii haledalt, haledalt:
see oli troostita walu,
mis paistis ta kulmude alt...

R. Põld

Siiglaste heitlemine.

R. Mard Tobien *)

Kõikide aegade ajalugu õpetab, et sõjad harwa mõistuse ja asjaliku läbikaalumise waatepunktilt on alustatud.

Sjegi siis, kui arusaajad walitsused ja rahwaste rõhuw enamuse tungiwalt rahu nõuawad, sest et nad wäga hästi teawad, et sõjas ka kõigeparemal juhtumisel rahwawarandust miljardidekaupa otša saab ja päratuid inimeseohwreid tooma peab, ifegi siis ei ole lõppude lõpuks mitte alati wõimalik rahu iga hinna eest alal hoida.

Wähemate riikide lühikse filmapiiridega juhtide auahnus, mida üffikute rahwasalkade meeletu sõjahimu toetab, teatud ringfondade omakasupüüdlised salaurgitsemised, rebestamad mõnikord jultunud täega need õrnad lõngad, mida suurriikide diplomatia rahu alalhoidmiseks ja wastastikuselks läbitäimiseks juure waewaga cietanud.

Teifelt poolt jälle pandakse meie ajal liiga suuri lootusi rahulikumise peale, kuid igawesest üleilmlijest rahust unistamine on tahju s weel puhta lollus — maailm ei ole sellets kangeltsi weel tiips.

Kui aga mõne riigi ausse, wabadusesse ja tema iseseiswusesse puudutakse, siis peab iga üffiku elu ja waranduse eest hoolitsemine tagumisele plaanile astuma, siis on sõda seni weel ainsaks abinõuks, siis peab mõel ofustama, ja häda sellele riigile, kes targas ettewaatuses oma mõõka aegsalt juba ihunud ei ole.

Kindlas teadmises, et ta wiimase filmapiilguni lõi teinud on, mis rahule ja rahu alalhoidmiseks wähegi kasulik, wastas Saksa riigivalitsus wastaste teistkordse wäljakutsuwa nõudmise peale kindla sõnaga: „Siamaanid ja mitte enam edasi!“ ning tutsus oma diplomatilised asemikud ära.

Wäeosad hakkasid piiride poole marsisima, kuna laewastik ennaft efiotsa weel tagasihoidlikult ülewal pidas, ofalt sellepärast, et wastaste nõu tundma õppida, ofalt sellepärast, et oma wägede koondamiseks aega anda.

Kuna ülewõim merel peaiegi ka wastaste laewastiku käes, siis ei olnud ka wõimalik kõiki neid rohkearwulisi Saksa kaubalaewu, mis weel määratute warandustega siin ja seal mereteel olid, waenlaste rööwlaewade eest kaitsta, kes neid lihsalt ära nabisid — aiuus abi oli see, et wõõrastes sadamates wiibiwatele kaubalaewadele käst anti erapooletutesse sadamatesse jõida.

Wastaste laewastiku kerged ristlejad olid Atlandi okeani põhjast läbikäiwa kaabeli katti lõikanud, kuid traadita telegrafi abil oli siiski weel wõimalik laial merel wiibiwaid suuri aurulaewu hoiatada, teised laewad aga, kellel oma traadita telegrafi jaam puudus, tulid saatuse hooleks jätta.

Traadita telegraf teatas Nagasaki sadamas hulgunere torpedopaadi B. 268 saatel süsa peale wõtwa Saksa soomusristleja „Boyeri“ komandieriie lühidalt praegusest politika seisukorrast ja andis käsu Manilast Nagasakis teel wiibiwale Ida-Asia aurulaewale „Bremenile“ wastu jõida, teda Nagasaki ni saata ja siis täiel aurul Riautshou sadamasse katjuda jõuda.

„Bremenil“, kellel weel traadita telegrafi jaam puudus, oli kolmelümne miljoniline rahasaadetus peal, ja Saksa walitsus kartis, et waenlase sõjalaewad ta ehk teel kinni piilawad.

Selle kaubalaewa Manilast arasõidu aja järele armates wõis ta praegu umbes 127. pikkuse- ja 30. laiuskraadi all wiibida, nii siis Ida-Siina mere piiris, kus peaaegu alati kõikide riikide sõjalaewad liikumas on.

*) See jutustus on tänawu jaanuarikuuil ilmunud Saksa ajakirja „Raamat kõigile“ wõetud ja tõendab meie weel kord, kui tangesse jaksatad juba ammu sõjaitkel olid ja kõiksugu otudega rehtendasid.

Praegu oli Saksa konsul „Boyeni“ laelt lahkunud. Ta oli laewa komanderile Jaapani walitsuse nõudmise ära andnud, et „Boyeni“ kahetümmenelja turni jooksul kas sadama erapooletust piirkonnast lahtuks wõi laewamehed maale saadaks ja tähtsamad masinaosad ning suurtiikide lukud kuni Europa sõja lõpuni Jaapani ametiwõimude kätte annaks.

Romander oleks hea meelega Jaapani walitsuse nõudmist laewameeste maalefaatmise ja laewa ajutiselt lahinguwõimetuks tegemise asjus täitnud, pealegi kus waenlastel Ida-Aasia wetes tugew laewastik oli, kuid ta oli sõjamees ja pidi kõigepealt oma mereministeriumi käsku täitma.

Saksa ristlajalael löödkse kuus klaasi — kell seitse õhtul.

Seal wafardawad ja põrisedwad korraga trummi löögid läbi laewa. Pikalt weniwalt helisedwad pafunad: „Laew wõitlusewalmis!“ Nagu talwine torm lumehebed segamine kihutab, nii käib see kõigist laewatekkidest läbi, pealt-näha eesmärgita kihin ja kahin, ülesse ja alla jooksmine, tumm, wiisa töötamine ajal, mõnests minutits ainult — siis tekib waitus. Laew on wõitlusewalmis.

Rapteniisillal seisab komander, tema kõrwal meresõidu ohwitser ja wahiohwitser, kuna esimene ohwitser, suurtiikfisi üle waatab, sest kohe selle peale lahtuwad teenistusest wabad mehed laewa laelt. See oli nõnda ütelda ainult suur peaproov.

Staabi-inshenerile on käsi antud juuri, häid Cardiffi süsa ja õli katelde alla kihutada, sest et wäikesed sõed rohkestes suitsu tekitawad, suits aga waenlase tähepanetu enneaegselt laewa peale tõmbaks. Ja kuna laew enne pimedikku ankrud üles winnata tahab siis on kästud ilma tule-deta sõita.

Torpedopaadile on lippudega teatatud, et ta wiie merepenifoorma maad ees sõidakse ja waataks, kas waenlast kuskil näha pole. Praegu on ta enese sadamast lahti teinud ja tosusutab alles weel anku peal seiswast „Boyenist“ poole auruga mööda, sealjuures lipuga lühidalt terwitades. Rapteniisillal seisab noor komander ja tõstab kae tõsiselt terwitades müüri äärde, kuna wahuhebed hõbewihmana tema peale pritsiwad. Ja siis on wäike laew selle laiusekraadi all järsku tekkimasse pimedusesse kadunud.

Kaksikümmend minutit hiljem hakkawad ka „Boyeni“ wägewad propellerid ringi keerlema ja terasega soomustatud ujuw kindlus lendab nagu hüiglawari ühes pimedusega lähinewasse udusse.

Trotsiwalt sirutawad mastid, korfnad ja soomustornid endid õhku; hüiglatugemat edasijawat ja purustawat jõudu sfaldawad need suured ruumid, kuid praegu näitab see merehüiglane nagu wäljasurnud olewat, ainult wahetewahel kostawad tafased, salajased, hiilawad sammud ja poolsofinaal hüütud käsulõnad.

Walmisepaifadel püüawad ohwitserid oma terawate öö-pikfilmadega uduft läbi waadata, tummalt kiirrutawad madrused helgiwiskajate taga, põnewalt kuulatawad wahid tekil ööpimedusesse — kõikide meeled on nägemiseks ja kuulmiseks koondunud.

Sunnid lähewad mööda. Sommi lähineb, wärske tuul kihutab udu maa poole.

Rõlma pärast lõdijedes seisiwad ohwitserid merefaartide maja (kajuti) ja komanderi ümber, kellele meresõidu ohwitser praegu aru andis, misjuguse pikkuse- ja laiusekraadi all nad wiibiwad, kui waht eesmastilt äkitselt hüüdis: „Kaks aurulaewa paremalpool ees — torpedopaat pöörab!“

Järgmisel filmapilgul kargasid ohwitserid laiali. Komander ja esimene ohwitser ruttasid komandosillale, kuna nooremad ohwitserid mastinõõridesse ronisid, et järele waadata, misjugune põhjus torpedopaati korraga ümber pöörama sundis.

Seal tuli see ka juba tulise kiirusega kihutades lähemale ja tema signolid teatasid: „Tundmata laew, arwatawaste abristleja, ahwardab Saksamaa lipu all sõitwa aurulaewa kallale kippuda!“

Romander pööras wahiohwitseri poole: „Laste torpedopaadile signaalsõidid!“ „Edasi, waenlase kallale!“

Ühtlasi seadis ta masina telegrafi: „Rõige suurem jõud edasi!“ peale.

Belgia kuningas Albert I.

Saraline punane lipp Z tantsis tagumisesse signalimasti ülesse, torpedopaat tegi lühike kääna ja tuiskas lendawa kiirusega löunapool, kuna „täiel aurul“ edasi sõitwa „Boyeni“ propellerid kiilwee walgeks, keewaks wahuks muutfid.

„Kas teate, Brückner,“ küsis komander, kuna ta pikfilmaga teraselt waatanud oli, wahiohwitserilt, „mis amokijooksja on?“

Muidugi teadis seda ohwitser.

„See on palawöö-maades sihuke mees, kes äkitselt oma mõistuse-natukesse kaotab ja siis, lahtine pufs käes, mööda uulitsaid jookseb, igaiht maha torgates, kes temal teel ette juhtub.“

„Noh, waadake,“ ütles komander, „see aurulaew seal, kes Saksa laewa kallale kipub, on kah sihukene amokijooksja, kes weel enne kui sõda tõsiselt alanud on, ranna läheduses ristleb, filmakirjaks nagu sõja salakaupa otksides, päriselt aga kõik omale kaapab, mis aga kätte juhtub.“

Esimene ohwitser oli lähemale astunud: „Teatan aupatlikult, laew on wõitlusewalmis.“

„Tanan, armas Rudolf,“ wastas komander. „Mii tõsiseks asti wiist ei lähe. Meie torpedopaat kihutab sellele amokijooksjale torpedo ribide wahele — tal on nähtawaste juba hirm nahlas ja katsub lääne-põhja-lääne kurssi Shanghai peale wõtta. — Pealegi ei ole see wõrukael Saksa laewale nähtawaste weel wiga saanud teha. Udu pärast ei näinud ta teda wiist ennemalt. — Wõtke kurss Saksa laewa peale, Brückner, ja seadke paat torada.“

Noor ohwitser oli saadud käsud waewalt edasi jõudnud anda, kui masti otjast ärew hüüid kõlas: „Aurulaew ees löuna-lõuna-läänes — kaks soomustorni, neli korfnat!“

Ühtlasi hakkasid tumedad mürtjud kostma. Torpedopaat laskis oma kiirtule suurtiikidega abiristlejat. Muidugi oli ka see lähinewat suurt sõjalaewa näinud.

„Rõik mehed laele!“ rõffas komanderi wägew hääl, ja tuntud wiis lihkkest, äkilist laewakella lööki, lihkkest wahelaegade järele korratult, kutsusid mehed alumistest ruumidest ülesse. Siis kerge litsumine elektrinupu peale, ja igalpool file terve laewa wajuft poolletolli pakfused terasüfjed kinni, laewa üfifikuud ruumifid õhutindlalt eraldades.

Selle peale läks komander eelmise soomustorni juurde. Raugufemõõtja, aruandja, ja mees, kes waatab, kuhupoole kuulid langewad, seifid fiin igaiüks tõsiste nägudega walmis

oma lohtade peal, kuna laewalael trummid põrisesid ja pafunad helisesid — esimene ohwitser andis meestele käsu suurtilki juurde astuda, lipud lendasid mastidesse.

Abiristleja oli oma kurssi muutnud ja kihutas päästmist toowale sõjalaewale vastu, kes lohe „Boyeni“ poole pööras, kuna torpedopaat B 268 ringi oli keeranud ja tulise kiiruga tagasi tõstutas. Sassa kaubalaew — see oli iflagi „Bremen“ — katkus enmast wäl aspool tuleliini hoides täiel aurul „Boyeni“ warju jõuda.

„See on soomusristleja, kõige uuema tüüpusline,“ ütles komander tõsiselt, suurt püksilma kõrwale liikates, „ja meist märksa tugewam. Tal on arwatavaste 30^{1/2}-tjendimeetrilised suurtilgid, kuna meie raskeid suurtilgid ainult 21-tjendimeetrilised on. Igatahes on meie kestmise suurusega suurtilgid ühewäärilised, ta on meie kaitsesoomus tugewam. — Kui kaugel oleme weel temast?“ küsis ta siis kaugusemõõtjalt.

„Kaksteistuhat meetrit, herra komander“, wastas madrus. „Praegu tõmbas see ristleja lahingulipu ülesse.“

„Arwastu juba“, urises komander. „Abelkatushande meetri pealt awame meie tuleandmise. — Teie, ülemleitnant Brückner, ajute eelmisesse soomustorni, minule käepärast.“

„Kümmeuhat wiisjada meetrit — kümmeuhat meetrit — abelkatushande wiisjada meetrit!“ teatas telegraf soomustornis järgemisi.

„Bakbordi suurtilk tuleandmiseks walmis!“ löikas suurtilki-ohwitseri hääl terawalt läbi waikuse.

Leitnant Brückner oli lähinewat laewa tüüriparda püksilma läbi silmitsevad ja nägi seda püst põhja-ida poole pöörawat.

„Abelkatushande meetrit!“ teatas telegraf.

„Tuld!“
„Kalkjas-hall pilw lendas 21-tjendimeetrilise suurtilki suust, punane tulejuga järgnes, siis läis raskataw pauk, ja hulguades sõnwas granat õhust läbi.“

Jälle tõnes telegraf: „Kõljesiht nähtawaste õige — umbes wiisjada meetrit liiga kaugale — abelkatushande wiisjada meetrit.“

„Tüüriparda suurtilk tuleandmiseks walmis!“ hüüdis suurtilki-ohwitser, ja tulejuht tõstis käe.

„Kabelkatushande meetrit!“
„Tuld!“
„Trehwas, tagumist soomustorni!“ teatas telegraf.

Waenlase laewalt mürtjus nüüd pauk paugu peale. Mõlemad eelmised soomustornid sülitasid tuld ja leekisid, kuid nähtawaste olid suurtilgid wale küljesibi ja liiga kaugale maa peale wõtnud. „Boyeni“ bakbordi suurtilk aga trehwas wahepeal kuuetuhande witesaja meetri pealt teist korda — wastase eelmine signaalimastil läis raginal üle parda.

Terashiiglasid olid üksteisele neljatuhande meetri peale lähinenud ja ka nende mõlemi parda kestmise jõuga suurtilgid olid wõitlusest osa wõtma hakanud, pauk paugu peale trehwasid nüüd waenlase granadid Sassa ristleja laewalage, lõhkewad seal raskatades ja kihutiseid gaasist wälja purskades.

Praegu oli käel tulnud: „Teras-granatidega!“
Ka waenlase lähemate lõhkegranatide ajemele terasgranadid wõtnud, ei ulatanud nüüd aga imelikul kombel pihta. Ringeldades tormas üks madrus soomustorni: „Herra ülemleitnant Brückner, ehk tuleksite juhatustorni —“
Seal — raskataw hoop, hirmus tõuge läbi terve laewafere terve soomustorni ühes meestega wariseb kõtu.

Tõuge oli madrus eemale wirutanud ja see oli ohwitseri ühes rebunud. Järgmisel filmapilgul kargab ohwitser jälle ülesse ja tormab wälja.

„Misugune pilt!“

Waenlase granat oli 15-tjendimeetriliste suurtilkide soomustorni trehwanud, selle ümber liikunud, suurtilgid ja mehed rusude alla matnud.

Saawatute ja rusude wahel pigistatute metsitud karjatused lõikawad õhust läbi, seal kõrwal suurtilkide määratamine, ägedad käfutamisid ja suuretiki moona elewatori ragtsemine.

Ohwitser wantus juhatustorni poole.

„Brückner, tagumine suurtilk moona elewator ei tööta“, hüüdis komander temale läbi selle hirmsa müra vastu, „ma tahan aga sellest tornist lohe tuld andma hakata. — Minge alla ja muuretsege selle eest, et töit korras oleks.“

Lähem läbikäik oli aga rusude läbi kiini maetud, sest waenlase granat oli tahest tekist läbi läinud. Brückner läks jellepärast patareit-tekist läbi.

Wiimase 15-tjendimeetrilise bakbordi suurtilki juurest heitis ta pilgu wälja ja nägi torpedopaati laewa taga tulewarjus tasakesi, ühes laewaga, edasi liikumat. Siis ruttas ta oma kohale alumisel platwormi-tekil.

Wastaruumis sejab wahi peal olew insener oma kohal, tal on ainult mõned riidehilbud ümber, sest soojamõõtja näitab siin 48 kraadi. Tema filmad puhkawad põnewalt aururõhumist näitawate manomeetrite peal.

Ühemõõdulise hooga keerlewad esitendrid ja propelleri wõlwed, lahingumõll kostab ainult segaselt ssa alla. Ja ometi teab see mees, et seal ülewal ta tema saatuse üle õhustatakse.

Tüüriparda kütisruumis töötawad higist nõrised mustad kogud tunnalt; kibe suits kisub silmist wee wälja ja tahab wägise hinge kiini panna.

Seal hulub signaliwile majmaruumist, ja läbi kõnetoru heliseb nagu waimuhäääl: „Täbel panna! — Rohkem ssa ahju — aur kaugemas!“

Ahju üts lendab lahti ja wälja hoowaw kuumusewoos us noonutab liikjate higised näod punaseks ja wõitaks.

Kõhuel kühwil järele pragiseb musti, lätiwaid sõetikka läbi litka awause õõguwasse ahju ja lõhkewad seal praginal. Peenike, must sõetolm tõuseb pakku pilwena ülesse, tungib filmadesse ja kopsudesse, kuuwatab kõri ja asub tiheda kihina ele trilampide peale, nii et need weel waewalift.

sumedat ja punakat walguist sundawad anda.

Torpedopaat B 268 oli seni Sassa ristleja warjus edasi liikunud ja kui need mõlemad wägewad, suitsu ja tuld purskawad terashiiglasid umbes tuhande meetri peale üksteisele lähinenud olid, seal lendas „Boyeni“ signaalimastil uueste punane lipp Z ülesse.

„Täis aur edasi!“ hüüdis komander ja poole auruga edasiliikuma pealaewa nina eest läbi kihutas wäike nooljas torpedopaat waenlase laewale külje poolt wastu.

Walmis olid torpedod tudes, weriste kättega hoidsid torpedo lastjad all kangidest kiini, tardunud pilgul noore juhi otsa waadates, kes kiitri läbi waenlase laewa seisukohta uuris, ise sealjuures enmast kaugale üle laewawõre paenutades.

Seal tekkis suitsupilwede wahelt üks hall sein umbes witesaja meetri kaugusel mõneks hetundiks nähtawale.

Radko Dmitrijew.

Bulgaria kangelane, kes oma werd Bene mendade eest walab. Hiljuti annetati temale wahwuse eest Georgi rist.

„Tähele panna — walmis!“

„On walmis!“

„Lahti!“

Rangid wajuwad kats forda — mõlemad torpedod puurivad endid sulises wette. —

Järgmisel filmapilgul loitab määratu tumepunane tulelammas läbi tihedate suitsupilwede taewa poole, järgneb tume, põrutaw mürts, ja hirmsa kiirusega piilib torpedopaat jälle „Bojeni“ taha tulewarju saada.

Kuid oli juba liiga hilja.

Ühe torpedo läbi raskestehwatud wastaste kuulide-rahke rakkata wäitse torpedopaadi peale, üks granat trehwab tekki läbi liiues katlasse ja purustawa granadi lõhkemisega peaaegu ühel ajal wajub torpedopaat ühes oma wabwate meestega woogudesse. Weel kord ilmub rohelas-halli wee alt pära ühes keerlewate propelleritega ja rebestatud lipuga nähtawale, siis wajub ta põhja, igaweseks ajaks.

Komistades ja tuigerdades oli leitnant Brückner „Bojeni“ suurtiikimooni ruumi jõudnud. Laenguid illesse winnawa elewatori wea oli ta warstigi illes leidnud ja ära parandanud, ja kohe peale selle awas ta tagumine soomustorni tuleandmise.

Wõitlusmitra kostis siia alla sumedalt, ainult tagumise torni suurtiikide paugud mürtfusid nagu piffekafatused alla.

Äkitselt kostis tume hoop ja hirmus tõuge käis läbi laewa, nii et laew kühjeli wajus, kuid kohe jälle tajakaalu tõusis.

„See oli torpedo!“ hüüdis ohwitser. „Jookste kohe illesse waatama, mis seal juhtunud on.“

Wältas tawa, enne kui alamohwitser jälle tagasi tuli. Tema nägu oli surmakahwatu ja hirmuwärinad lödistsid teda.

„Noh — mis on?“ küsis Brückner otse karjudes.

„Oh herra ülemlitnant,“ wastas see mees õõnsa häälega, „waenlase torpedo on meie laewa trehwanud. Laewa wälmine lest on wähemalt kümne sülla laiuselt lõhki kärastatud — eelmine soomustorn ei keerle ka enam, ja ülewal on ülepea päris kole.“

Rüüid ei pidanud mingi asi enam noort ohwitseri all.

„Baadake et elewator korralikult töötab,“ hüüdis ta alamohwitserile, ronis redelist illesse, tormas treppidest edasi, ikka tagumise juhatusorni poole.

Laiad waod olid waenlase kuulid läbi terve laewa ajanud, laudadega wooderdatud laed olid nagu sahaga illes kintud, ja purustatud pörandate pragude wahel tantfifid wäitfed punased leegid.

30^{1/2}-sentimeetiline brisanzi-laenguga granat oli eelmisest juhatusornist läbi löönud, komanderi ja kolm ohwitseri tuhanded tüüks kiskunud, torni mitmesaja puudase seina maha rebinud ja selle all olewa alumise lae peale wirutanud.

Üks teine kuul oli soomustorni katuse maha kiskunud; torni kohal asuwa komanderi silla purustanud ja kõi laewa juhutamiseks tarwisminewad aparadid ära lõhknud ja lõweraks paenutanud.

Ruhu silm iganes waatas — firjedamata rüüstamine, leegitsewad puuosad, laiali paisatud suurtiiki osad, were sees wäherdawate haawatute walu-ägamine. Ja kõi need koledufed punatas-kollase, libeda suitsu sees. —

Tagumise komanderitorni wärawas najatas esimene ohwitser, kes peale komanderi surma siit lahingut juhatanud oli. Ta hoidis taskurätikut suu wastu

litjutud, ja kitsad, punased werejooned nõrisesid selle alt wälja lõhki kärastunud, poolpõlenud mundri peale. Üks teraseliid oli tal alumise lüaluu purustanud.

Tuulwal sammul astus ta Brückneri juurde.

„Ma ei suuda enam!“ korises ta. „Aga waenlasele on propeller raskestehwatatud. Katsuge ta põhja lasta — see on meie wiimane pääfimine!“

Ta langes kokku.

Tuuleh ling oli suitsupilwed harwats puhunud ja rüüid nägi noor ohwitser waenlase ristletat waewalt wiiesaja meetri kaugusel tüüriparda pool nagu musta seina seiswat, kuid kohe jälle kadus ta auru ja tule sisse ja tema kuulid puurisid raginal „Bojeni“ terasteresse.

Tuul, mis seni kaunis waitne olnud, oli kirdesse pöördes tugewamaks läinud ja ajas püssirohu auru rüüid ille waenlase ristletja minema.

Tema lestmise soomustorni katus oli pealt maas, ja mõlemi hüglasuurtiiki torud näitafid peaaegu piistloodis taewa poole. Tagumises soomustornis oli Saksja kuul nähtawaste ühel 30^{1/2}-sentimeetrisel suurtiikil otse toru trehwanud, sest purustatud suurtiikil wedeles kühjeli maas. Signalimasid olid purukatti ja lõhki kärastatud korstmatest hoowas patfu, musta suitsu.

Ragu läbi halli udu wõdis „Bojeni“ pealt näha. et wastase tagumine osa wäga sügawalt wee sees oli, torpedo- paadi pealt lastud torpedo oli nähtawaste sinna suure augu sisse lõhknud, ja propelleri wägastanud. Niifama nagu „Bojen“ ei olnud ta waenlase soomusristletja enam suurt midagi wäart, kuigi tema ühtelugu tuld sülitawad suurtiikid

Kuidas nemad sõda peawad.

fakslaste omadest märtsa ette olid. Aga „Boyen“ oli jälle sellepoolest wastasest ees, et ta veel hädawaewalt liikuda wõis, kuna waenlase laew liikumata paigal oli sunnitud wiibima.

Leitnant Brückner tormas laewa juhtimise apparatide juurde. Jumal olgu tänatud — need olid veel wigastamata. Ilma pikema mõtlemiseta haaras ta kangist tinni.

Järgmisel filmapilgul jooffis „Boyen“ pooleauruga tagasi ja pööras pisut, nii et tema terasest rammimise sarw 45 kraadilises winklises waenlase ristileja poole oli sihitud.

„Pooleauruga edasi! — Walmis tõukamiseks! — Täisaur tagasi!“

Hüglasuur leef sähwatas kesskohalt trehwatud waenlase ristilejast välja — lõhemine, raskatamine ja käcin, otsekui oleks terve maailm purunemas. Laewast läbi käiw tugew tõuge wirutas ohwitseri seljakile wastu soomuseina.

Lähemal filmapilgul seisis ta aga juba jälle jalul ja nägi, kudas „Boyen“ tagurpidi sõites, oma terawa nina (rammimise sarwe) waenlase lõhestatud kereft raginal välja tõmbas ja kudas weft kohisedes sellest hirmjast august sisse woolas.

Järgnesid veel kaks koledat plahwatust, siis wajus surmawalt haawatud hüglane küljeli ja kadus sügawusesse, enese kohal wägawat weekeeritust tekitades.

Lumedalt põrisesid trummid läbi Saksa laewa purustatud tektide. Ta oli merelahingust wõitjana välja tulnud, kuid misuguse hirma eest!

Wahwa torpedopaat B 268 puhkas oma kolme ohwitseri ja kuuekümmne wiie mehlega Lõuna-Hiina mere põhjas.

Peaaegu kõik „Boyeni“ ohwitserid olid surnud wõi haawatud. Ainult üks wiendik madrustest suutisid veel oma kohusi täita. Laew oli suitsewa rusudefogu sarnane ja hoopis teise külje peale wajunud, seft waenlase torpedost löödud suureft august oli rohkeste wett sisse woolanud.

Küll olid masinad nagu ime läbi wigastamata jäänud, kuid oma jõuga poleks laew iflagi kuhugile sadamasse enam jõudnud, kui mitte „Bremen“, kes lahingu ajal tuleliinist eemal wiibinud oli, temale niitud abiks poleks ruttanud.

Tema abil läks siis õnneks raskeste wigastatud „Boyeni“ Nagasatsise dokki wiia —

Uhel wäiksel osal waenlase ristileja madrustest oli hirmja kottupõrkamise puhul õnneks läinud „Boyeni“ peale karata, kuna ühe osa mehi veel Saksa ristileja ainuke terweks jäänud paat wee seest välja korjas, kuid kaugelt üle tahetajaja wahwa waenlase oli põhja wajunud merehiiglane enesega kaasa sügawusesse kistunud.

Meri laulis neile surmalaulu . . .

Must prantslane.

Suawid asumaalt, kes Prantsuse sõjawäe ridades sakslaste wastu wõitlewad.

Lein.

Pool ärkwel ta pikutab woodis —
ta mõtted, nii kaugel on nad,
ja tema kõrwad, need kuulwad,
kuis piisfid seal pauguwad . . .

Ta filmade ette tõuseb
siis hirmus lahingupilt,
kuid oma kallimat tema
ei leia seal kufagilt.

Kuid korraga piisti ta kargab
ja kuulatab hingetult:
Kas polnud see tema heli,
mis waiibus nii wäsinult?

Ta filmad otfiwad õdgel
ja wahiwad, wahiwad,
kuid oma armjamat, ainuist
ei kufagilt leia nad.

Seal korraga uueste kajib
üks ohtamine nii nõrk,
ja neiu filmade peeglist
siin pudeneb nagu wõrk.

Seal kaugel, kus kaswab üks pööjas,
näeb oma kallist ta
kess werelõiku ja kuuleb
seal oma nime ka.

Ta mõõtmata sügaw walu
ta rinnast siis murrab teed
kui karjatus walus ja lõitaw,
ja filma tal weerewad weed . . .

Ta nõrkedes, wärişedes
waob tagasi woodi ta —
siis ind leinab, kes kodumaad kaitstes
ja langesid waprana!

R. Põid.

Riri sõjaväljal.

(Austrias.)

Wana Sõber! Et paar waba silmapilku on, siis pistan siit õige paar sõna kirja. Oleme nüüd juba Austria maal ja lõõne siin lahinguid, mis hull. Sellest päevast peale, kui raudteest maha astusime, on meie batarei iga päew tules olnud. Suuremaid lahinguid on meil kolm olnud. Nii mõni Gezi wendki jäi siia männi juurte alla puhkama. Meie brigadist on senini imestamise väärt wähe mehi surma saanud — kõigist 10, haawata umbes niisama palju. Nüüd oleme austriallased, kes 50 wersta juba Wenemaale sisse olid tunginud, wälja muhtinud ja oleme juba 50 wersta ehk weel enamgi Austria piirides, ja kihutame siinewati mehi ikka tuhat nelja Wieni poole. Oleme tähtis, jõuluts ruttame tööd lõpetada, et siis kodumaal rahuga jõuluworsti wõits nähida. Hea elu on siin sõjaväljal küll, iseäranis ilmade poolest. Senini oli oma 25 kuni 26 graadi sooja, kuid nädal tagasi muutusid ilmad wiluts ja nüüd ladistab iga päew sadada, nagu oleks jeda hädaste waja. Aga magada ja lihkuda tuleb wõd kui päewad lahtise taewa all, sest wäikest riidehilpu, mis wõjeks märja ja läbi märja riiete üle tõmbad ei wõi weel ulu- aluseks pidada. Aga Tallinna ulaelu peale on uiisugune asi kah oma paras ja mõnus tropp, sellepärast pole nuriseda midagi, mudku las' käia. Ma olen siin suur mees: saan oma 1.25 kop. kuus palka. Sellepärast on lugu siin natuke räbal, et ajalehti ei saa: post tuleb pikkaliselt nagu tigu. Aga huwitaw on see sõjaelu siiski. Kui siit kord eluga pääseb, siis on ikka midagi kaasa tuua, ei mu kadunud ainekott jeda kõike enesesse juudaks mahutada! Suitstu poolest on lugu täbar. Oles nüüd niisuguseid paberossi käes, mis 5 kop. 20 tükki maksawad, siis oleks elu kuninglik, aga wiimane mahorka tera on kah westi woodri wahelt üles otstitud ja põrmuks tehtud. Kui keegi plotski on keeranud, ehk tee äärest paberossi otja on leidnud, siis teab kogu batarei sellest terve nädala kõnelda. Loodame, et ilmad jälle soemaks lähwad, siis on mõnusam jälle „abcrpiak“idele pinna peale anda. Ah, kui Sa nii kulla mees oleksid ja mulle mõned kirja ümbrikud saadaksid, siis töotan sulle peale sõja lõppu ühe Austria pistenoa tuua, mis muidugi toomata saab unustatud. Ela siis hästi, terwita tuttawaid. Kui sõjast tulen, siis anname kätt kah tagast järele.

Terwitades Weidenstrauch.

Millal Wene soldat uued saapad jalga paneb.

Odesjas jutustatakse:

Soldat lähleb mööda uulitjat. Üle dla on tal uued saapad wijatud. Jalgas aga wanad ja ära kulumud.

Wastu tuleb kindral.

„Mispärast sa, wennake, wanade saabastega läid, kuma jul ometi uued on?“

„Braegu kahju jalga panna, kindrali herra. Uued tõmban Berliinis jalga.“

Tubli wastufe cest juudleb kindral soldatit.

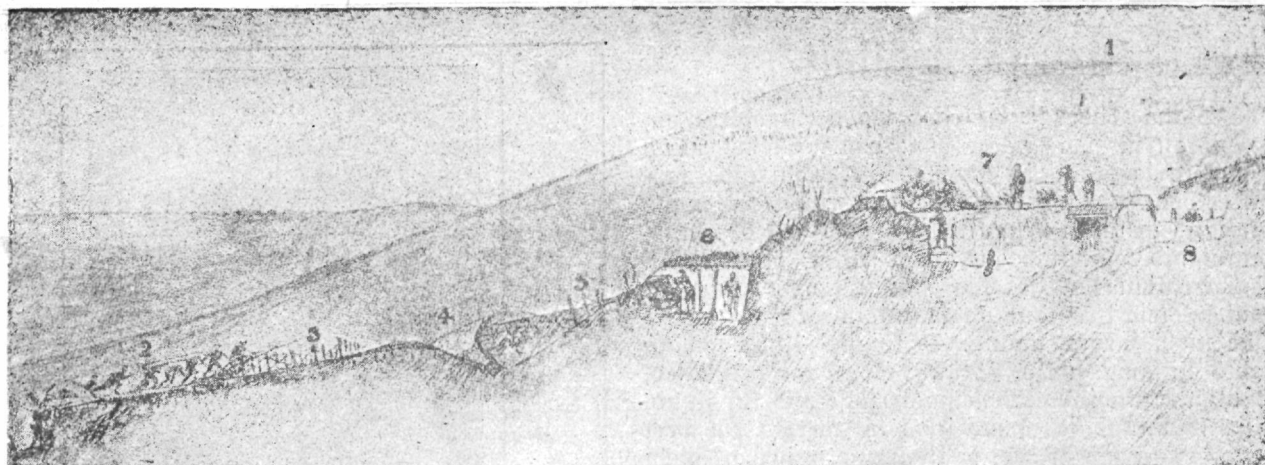
Saksa soldat — sõjawang.

Tähendusrikas wõitlus.

„Hiljuti wõeti, jutustab „Nishstaja Wõst“, Riia sadamas kinni peetud Saksa kaubalaewa pealt trobikond kannu maha, ühes Saksa küttega, kes kõrgilt ringi uitas. Mine tea, kas see nüüd Saksa kute kõrkus oli wõi oli siin mõni teine wainline põhjus, kuid seni rahuliku ja wiisaka Wene kute ja wõdramaalase wahel tekkis neil päewil päris wõrmilik lahing, mis ühe sadamakontori rohuga ületaswanud duepealse korruga kuterwõitluse sõjawäljaks muutis. Osawa tormijooksuga muljus Wene kutt upsaka jaksilase oma alla, ja sel oleksid päris wiimased päewad käes olnud, kui haleda südamega pealtwaatajad wahele poleks seganud. Üleni werrine, ilma jabata wõdramaalane (Wene kutt rebis tal hulga jabajulgi wälja) pandi kuuri eraldi luku tahta „haawu parandama.“

„Waata, wennas,“ naerjid madrused, jabata jaksilase peale näidates, „kudas meie pois tal Lotaringia werijeks tegi...“

▽ ▽

Üks Püttichi kantsidest (läbilõige).

1. kants, 2. tormijooksjate jalk laudadega, mis nad traataedade peale fillaks laowad, 3. traataiad, 4. fugasid (maaalused miinid), 5. traataiad, 6. kaitsjate seijukohad, 7. väljajuurtükide patarei, 8. warjatud patarei.

Wankuwal troonil.

Baldemar Urbani roman wabastamise sõjast.

(Särg).

Felice Camboni ei suuda oma wiinamäe eest enam kõiki troonumaksusi ära tasuda, sellepärast ähwardab teda kohast väljatõistmine. Ta läheb Neapolisse prefekt Liberio Romano käest maksuaja pitendust nõudma ja saab madratsi tegija Gennaro juures selle tütre Asjunta totku, kes juba lapsepõlwest saadik tema pruut on. Asjunta peale on aga ta hertsog di San Baltosa pilku heitnud ja teeb nüüd muuskurile don Taddeole ülesandets Felicet, kui oma wõistlejat, kõrwale toimetada. Prefekt Liberio tahab kuningale teatada, et Neapoli rahwas riigivalitsuse tegewusega rahul ei ole ja mäsfu karta on, kuid kuningas sõidab jahi peale ja ei wiisi Liberiot jutule wõtta. Ka Felice ei saa Liberio totku ja don Taddeole äsfitab teda Liberiot ära tapma, sest see olewat kõigis wiletsustes süüdi. Ohtul pimedas trehwab Felice Asjuntat hertsogi di San Baltosaga uulitsal; hertsog lippab eest ära. Asjunta seletab, et ta wiisakuse pärast hertsogiga, kes temale uue siidirätiku lubanud osta, kõnelemb.

„Asjunta, kuule mind,“ ütles ta tõsiselt ja wõttis tema käest kinni, mida neiu hea meelega siindida lasi. „hertsog di San Baltosal ei ole sinuga ausad mõtted. Kuuled ja?“

„Mitte ausad, Felice?“

„Otskohe välja öeldud, ta on petis. Ilmaski ei tohi sa tema käest ka mitte kõigewähematti wastu wõtta.“

Kohkunult waatas neiu tema otja. „Ja uus siidirätik?“ küsis ta süüalt. „Sa tead, kui libedaste mul weel rätikut tarwis on.“

Ta nuttis peaaegu. Felice hammustas omal wihas itallase wiisil nimetisõrme ja hüüdis ägedalt:

„Kus pagan sinu uue rätikuga. Kas ja ei saa siis aru, kuhu poole asi sihib?“

Nüüd nuttis Asjunta tõeste ja muksus peaaegu tõreledes: „O jah, ma näen juba, kudas lood on. Ma ei saa ilmaski enam uut rätikut ja pean wana kulunud ja plekilise rätikuga ringi jooksuma. Mine wal pühapäewal tahtsin häbi pärast päris maa alla wajuda. Kellegil noorel neiu ei olnud nii wana kulunud rätikut kui mul. Mis siis sellest ka enam on, kui mul —“

„Ole wait, Asjunta, ja kuule, mis ma sulle räägin,“ ütles noormees waele ja waatas iseäralise tardunud pilguga kõrwale, „minu sõna selle peale, ja pead uue siidirätiku saama, kui sinu isa mitte —“

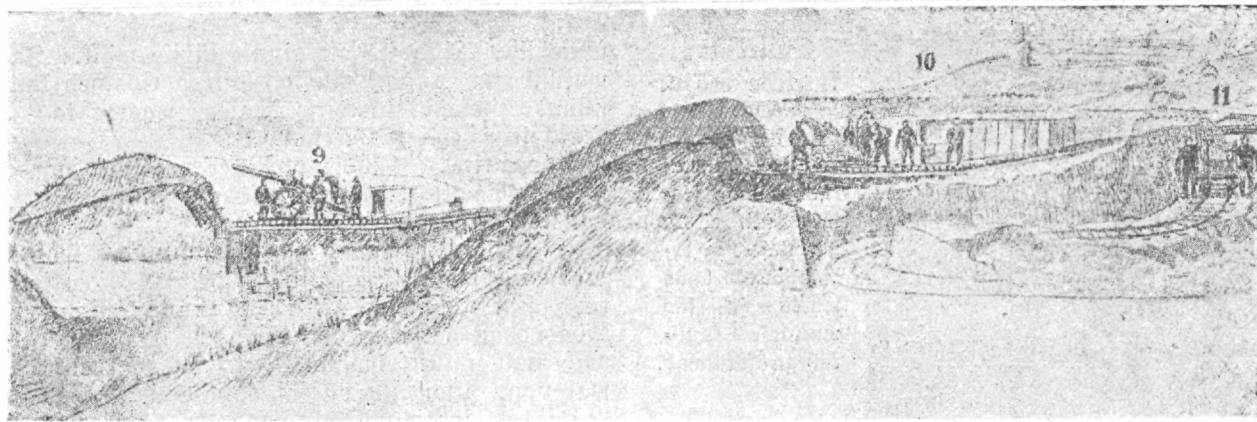
„Kas tõeste, Felice? Tõeste?“ hüüdis neiu lapselikus rõõmus, lühas aga kohe juurde: „Ja millal? Sest mu wana rätik on juba hoopis närü.“

„Tulewal nädalal, Asjunta; aga nüüd tõuta mulle ka, et sa hertsog di San Baltosa käest midagi wastu ei wõta, et sa temaga ei räägi, kui ta sinu isa juurde tuleb, temale kätt ei anna ja ülepea temaga tegemist ei tee.“

Imestades waatas neiu tema otja. Felicele näis, nagu oleksid Asjuntal weel mitmed wäiksed asjad siidame peal, aga wiimaks lubas neiu temale ometi kõik, mis ta nõudis, ja Felice tõmbas ta pisut rahustatult oma rinnale ja siindles teda põsele. Sealjuures langes muidugi ka weel nii mõnigi sõna, mis feda suuremat wastulaja neiu rinnas äratas, mida salajasemalt see sofistatud oli.

Felice kirjeldas talle hertsogi kõigekardetawamates wärwides, ütles talle, et sel kõrgel herral sugugi mõttesse ei wõi tulla Asjuntat oma prouaks teha, ja hertsog teda ainult õnnetusesse ja häbise tõukats. Ülepea oli Felice juba see mees, kes Asjuntale asjalugu selgeks oskas teha, sest kus Asjuntal weel mõistus waitis, seal kõneles süda.

Üks Lüttichi kantsideest (läbildige).

9. piiramise- ja väljasaartükid, 10. haubitsad, 11. jooksukraavid ja ringraudtee.
Tormijooksjatel tulewad kõil need tatistused ära võita.

Sellest ajast saadik, kust Usunta mäletama hakkas, oli alati juba kindlaks asjaks peetud, et temast Felice naine saab, kui „kõik fõrd nii kaugel on,“ ja ta oli selle üle õnnelik ja rahul olnud. Ka Felice oli selles mõttes suureks kaswanud, et Usuntaga fõrd pulmad teeb, aga nüüd nägi ta hirmuga, et see asi ometi nii libedalt ja lihtsalt ei lähe, nagu ta fõrd arwanud. Niisama nagu Usunta täna kirdliselt uut rätikut himustanud, nii võis ta homme mõnda muud asja himustada, mis tal just pähe tuli, ja kes teab, kas Felicel alati võimalik on tema soowisi täita ja sel kombel õnnetust ära hoida?

Usunta oli noor, wallatu laps, kallis kui päite, armas kui lill — see oli kõik õige, aga tema ilus peake oli täis edewusi. Kas jõudis Felice kõigi nende soowide täitmises niisuguse wägewa mehena wõistelda, nagu makaroni-hertsog seda oli? Nii palju oli kindel, et midagi sündima pidi. Felice pidi raha saama ja oma koha wabaks lumastama, kui Usuntat omale kõsida tahtis.

Kui ta wiimaks neiuft lahti lastis ja koju poole sammuma hakkas, oli juba pime õõ käes, ja enne koju jõudmist oli tal küllalt aega tänase päewa sündmuft weel fõrd põhjalikult läbi mõtelda.

4.

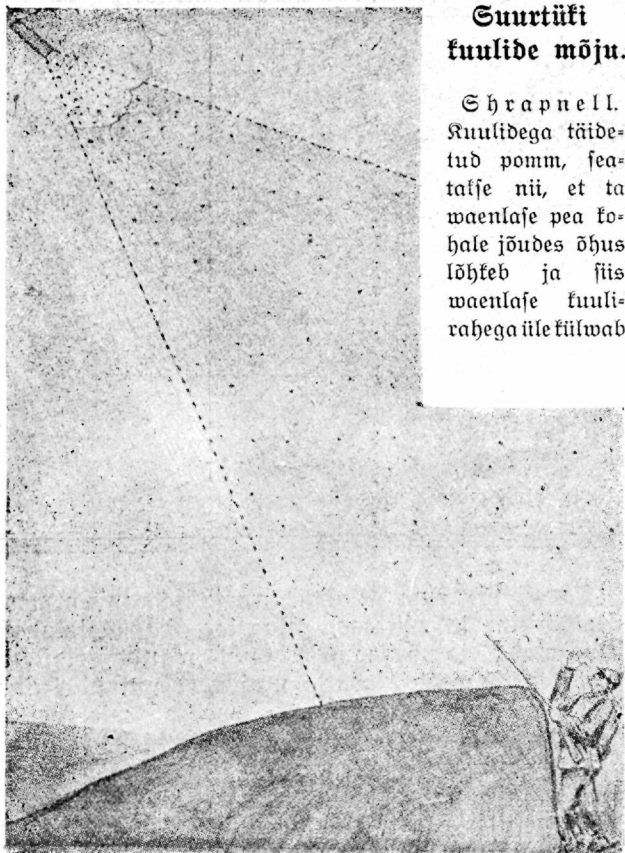
Neapoli maakonna prefekt Liberio Romano oli lugupeetud ja rikas mees. Niihästi seltskondlistel kui ka politikalistel põhjustel pidas ta tarwilikuks oma üfti külalistele awada ja hiilgawaid pidusid toime panna. Nädalas üks wõi mitu korda nägi ta walitfufeasutuste ülemoid, riigiwalitfufe mõjukamaid liikmeid, wahetewahel ka kuningat ja kuningataasat oma jalongis, ja just siis, kui tema seisukoht temal wankuwaks näitas lööwat, kui ajad raskemaks muutusid, hakkas elu prefekturimajas seda elawamalt hoowama, sest lahke läbikäimisega mõdduandwate isikutege lootis Liberio Romano oma wankuma löönud mõju jälle jalale seada wõiwat.

Ta oli siis oma külaliste wastu iseäranis armastufewääriline ja wiisakas, ostas igaihega asjakohast juttu ajada ja seesuguseid sõnu walida, et ükski tema tõfiseid mõtteid wälja uurida ei suutnud. Kuna nüüd igapäew sündmuft oli oodata, mis raskete äitsepilwetena isamaa kohal hõljufid, siis ei teadnud ta oma wiimastest eesmärkidest isegi praegu palju. Mida kõikuwamaks kuningatroon Neapolis ja Sitfiliast muutus, seda kõikuwamaks läks ka tema oma seisukoht. Ja sellest hoolimata oli ta sedawõrd küllalt itallane, et rewolutsionile kõigeparemat edu soowis. Ja just see kahetõlgus tegi tema seisukorra praegu iseäranis hädaohtlikuks. Ta mängis kahetõrdset mängu. Häda temale, kui keegi tema kaartidesse oleks waatanud, nii kaua kui kuningas weel troonil oli.

Aga ta oli kange walwas.

Külaliste wastuwõtmisel oli lesel Liberio Romanol tema tütar Beatrice peene ja kindla taktitundmisega abiks. Beatricel oli kena kuju ja ehtsa lõunamaalase keew weri, kirdlised mustjad silmad, mis pikkade mustade siidiripsmete alt walgusarnaseid pilkufi heita wõisid. Teiselt poolt oli ta aga ka oma isalt lõbusa armastufewäärilfufe pärinud ja ostas külalistega imelahkelt ümber käia; see lahkus ja tema iludus mõjusid sellepärast otse kütkestawalt külaliste, iseäranis meesterahwaste peale. Ta oli üks nendest abinõudest, millega isa oma seltskondlist ja politikalist seisukorda alal hoidis. Ta ostas paljutõutawalt naeratada, kuid ilma et oma naisterahwa wäärtust karwawäärtki oleks alandanud.

Sellest küljest oli ta oma nooruseft hoolimata — ta oli waewalt kahetõmmeehe aastane — ligipääsemata ja wali, ja nii mõnigi meesterahwas oli juba libedat pettumust tunda saanud, kui sellele puhkewale roosile lähineda katsus. Igamees teadis, et iga neiu seesuguses wanuses tingimata fõrd kedagi armastama hakkab. Iga filmapilk oodati seda, kuid

Suurtüki kuulide mõju.

S h r a p n e l l.
Kuulidega täide-
tud pomm, sea-
takse nii, et ta
waenlase pea ko-
hale jõudes õhus
lõhkeb ja siis
waenlase kuuli-
rahaga üle külvab.

weel ükski ei wõinud fiidelda, et ta neiu poolt suu-
remat wastutulemist oleks leidnud. —

Kell oli kaks öösel ja prefekti külalised olid juba
suuremalt osalt tema hülgawalt walgestatud for-
terist lahkunud. Ainult siin ja seal seisis weel wäik-
sed salgad juttu westes koos. Ühe diwani peal
istus Beatrice pisut wäsinud näoga, tema ees seisis
hertsog Ugo di San Baltosa kuningliku kaardiwäe
särawas paradi mundris, armastusewääriliselt nae-
ratades ja fiiski terawate, tähepanewate pilludega.

„Seda räägitakse,“ fofistas ta poolwaljult.

„Mida räägitakse, herra hertsog?“ küsis Beat-
rice poolkinniste filmadega, just selles kerges roidu-
wuses nõiduwalt ilusana.

„No jah, signorina, öeldakse, et ilus Beatrice
Romano mitte alati nii jääkülmalt tagasihõrjuw ei
ole, nagu ta nüüd seda Neapoli nooremate wastu
on. Rõneldakse, et tema magusad filmad weel hoopis
teistwiisi särada wõiwad, kui tema ees teatud, tuld
süütawad, filmad seisawad.“

„Tühi küll kõik, herra hertsog. Rahwas lobiseb
palju, ja mitte alati kõige targemat. Laske neid
sellepärast rääkida, ja ärge tehke sellest wälja,“ was-
tas Beatrice weel ikka tagasihoidwalt.

„Nii siis tohiks loota?“ küsis hertsog kaunis
pealetungiwalt.

Neiu awas filmad, otsekui imestades selle küsi-

musse üle. Aga see oli ainult lühike wält. Ja siis
wajusid ta pikad, musta läikewa ripsmed kaunide
filmade peale ja ükskõikse häälega wastas ta: „Kes
peaks teile seda siis keelama?“

„Beatrice!“ hüüdis ohwitser pooltasa, aga kird-
liselt lämmatud häälega, otsekui ei suudaks ta oma
õnnetundmust taltsutada.

Neiu ei liigutanud ennast, ta tundis seda janti
juba, mis temale enam uudis polnud. Hertsog sat-
tus pisut kohmetusesse ja ei teadnud filmapilguks
kudas edasi jatkama pidi. Ta oli ootanud, et neiu
wähemalt pisut ehmataks. Ei midagi! Neiu istus
seal nagu kiwikuju, otsekui ootaks ta, et Ugo ometi
ära läheks ja ta wiimaks magama pääfeks.

„Ainult üks wäike märk ande mulle, signorina,“
jattas ta wiimaks tagasihõitunud ärewuses fofistades
edasi, „üks pilk, käesurumine, Beatrice, tunnistuseks,
et ma loota tohin.“

„Ma kirjutan seda teile uutes, herra hertsog, kui
soowite,“ wastas Beatrice pilkawa naeratusega, mis
ta näoilmelega nii hästi kokku sündis.

Hertsog Ugo ajas enese ohkades sirgu ja ütles:
„Noh, peab kannatust olema. Rapten Maffilli oli
õnnelikum.“

Beatricest käis fiiski ehmatuse tuskatus läbi ja
tumedalt ja peaaegu ähwardawalt waatas ta hert-
sogi otja. Nimi, mida see nimetanud, tundus pea-
aegu pühaduse rüwetusega tema huultelt. Kust tea-
dis ta seda? Kui palju teadis ta ülepea? Need olid
küsinnused, mis walgustirusel neiu peast läbi sähwa-
tasid. Aga niisama kiirelt kogus ta ennast jälle.

„Mis tahate sellega öelda?“ küsis ta tõsiselt ja
mõõdukalt.

„Do, ei midagi seesugust, mis teid erutada wõiks,
signorina. See oli ainult ohkamine, armukade kõr-
walhoop õnnelikumale wõistlejale.“

Beatrice oli ennast nüüd täielikult kogunud.
„Trööstige ennast,“ wastas ta külmalt, „ta ei olnud
õnnelikum kui teie!“

„Kudas?“ küsis Ugo tasa, „ma mõtlesin teisiti.“

„Mis mõtlesite siis?“

Ohwitser astus sammu lähemale ja fofistas neiu-
le kõrwa sisse: „Ma mõtlesin, et teil wõimalik oleks
temale hoiatust saata.“ (Särgneb.)

Kindral Suhomlinow ja Sakfeni kuningas.

Diplomatilistes ringfondades kõneldakse järgmisest juh-
tumisest:

Kui Sakfeni kuningas juwel Wenemaal wiibis ja peale
juuri mandwreid pidusöögil kindral Suhomlinowiga juttu
ajas, küsis ta muu seas:

„Teie tahate oma sõjawäe jaoks Prantfufe automobili-
fi osta. Kuid seeingused raskest masinad ei tõlba ju teie teede
 jaoks.“

„Seda küll, aga Sakfamaa teed on juurepäralised. Ise-
 äranis Berliini ümbruses,“ wastab kindral Suhomlinow.

Suurtüki kuulide mõju.

Granat. Meid kuulisi tarwitatakse kantside, jookstraawide j. m. s. lõhkumiseks. See kuul lõhkeb alles siis, kui ta mingi kõwa asja vastu põrkab.

Meeleolu pildid sõjast.

Siljuti teatasid Prantsuse ajalehed kindral Kastelnost, et see waenlase poole liikudes oma poja surmukeha juurde juhtunud. Kindral ei jäänud seisatama, ja alles peale lahingut otis ta surmukeha uueste üles ja äigas pisarad filmist.

Nüüd toowad needsamad ajalehed teateid selle kindrali abitaasast. Peale mehe on ta 5 poega sõtta saatnud ja asus siis ise Lõuna-Prantsusemaale elama. Igapäew käib ta kohalikus kirikus armulaul ja waimulikule tehti ülesandeks temale poja surmast teatada. Kui preester proua Kastelnole jumalaarmu hakkas andma, wärises ta läbi. Waimuliku otja waadates ja tema filmist oodetawat sõnumit lugedes, ei lõõnud naisterahwas wärisema, ainult huuled läksid tal kahwatuks, kui ta sõistades küsis: „Mitmes?“

Lahingu puhul T. küla all asusid ühe Wene roo soldatid küla esimestesse majadesse. Nad ronisid pööningule ja katuse harja warju ning hakkasid sealt austrialaste peale lastma. Need ei suutnud kuidagi aru saada, kust Wene kuulid nende pihta satuwad. Sel kombel sirutasid Wene kütid hulga waenlasi maha. Kõik oleks nüüd hea olnud, kuid padrunid hakkasid otja lõppema ja polnud kedagi, kes neid soldatitele alt kätte oleks kandnud. Korraga tuleb wana talueit tatsutades. „Küll ma teile padruni siina jaksan taluda“, ütleb ta. „Mis su arus on, emake“, tõrelewad soldatid, „katsu, et sa minema saad, lasewad su maha.“ „Oh, kullafesed, tapawad, siis tapawad, ma olen oma aja juba ära elanud, seitsekümmend aastakest juba turja peal.“ Kõigist soldatite waielustest hoolimata, et ta tule eest eemale poeks, ei lahtunud eideke külast, waid otse waenlase kuulirahje all talus ta soldatitele oma põlle sees padruni. Mitte üks kuul ei puutunud teda.

Põhja-Prantsusemaal wõtsid sakslased mäekaewajate küla Varoche oma alla. Külakõrtsus tõmbasid nad näod täis ja hakkasid siis lärmitsema; üks leitnant teotas kõrtsmiku naist. Pimedas nurgas lamas pommifillu läbi haawatud Prantsuse serfant. Ta ei suutnud ohwitseri toorust enam pealt waadata, waid tõmbas rewolwri välja, sihtis ja lasti ohwitseri mundris metslase maha. Muudugi peksid Saksa soldatid serfandi waele omaks ja wedasid ta siis wangi wõetud mäekaewajate salga juurde, teda 15 meest oli, ja mahalaskmise surma olid mõistetud, sest sakslaste süüdistuse järele olla nad nende peale lastud.

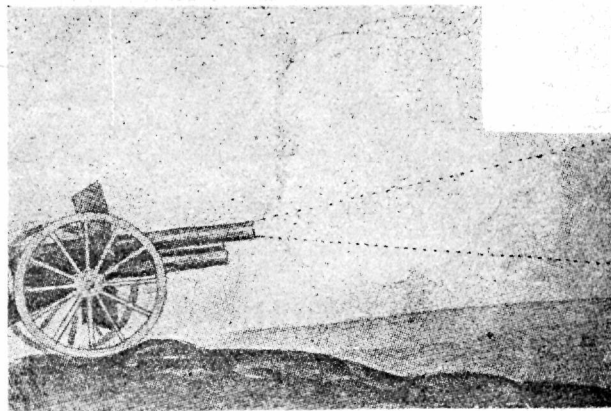
Palawikus wärisew serfant peatas möödaminejat 14-aastast poisfi Emil Depreet ja palus hirmsa janu kustutamiseks wett tuua. Poisf tõi wett, kuid seda märkas Saksa kapten; ta kargas poisfi kallale, peksis ta läbi, lõi jalaga ja karjus:

„Sina saad ka maha lastud!“

Kui järg poisfi kätte jõudis, seoti ta temal filmad kinni ja kästi põlwili heita. Kuid kapten, kellel inetu naeratus huulte ümber mängis, ei andnud wiimast käsku „Suld!“ Ta wõttis poisfil sideme filmade ümber, andis talle piisfi ja ütles:

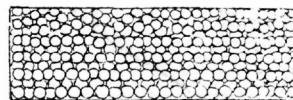
„Sina wõid oma elu ühel tingimisel päästa. Wõta see piisf ja lasse serfant maha. Tema palus sinu käest wett juua, wõõrusta teda selle eest tinaga.“

Poisf wõttis julgelt piisfi kätte, pani palge, sihtis serfandi rinna peale, pööras aga äkitselt ümber, ilma et piisfi maha oleks lastud ja sirutas kapteni-metslase paugu pealt maha. Muudugi mõista leidis kangelane poisf selfamal filmapilgul piisfitikkude all surma.

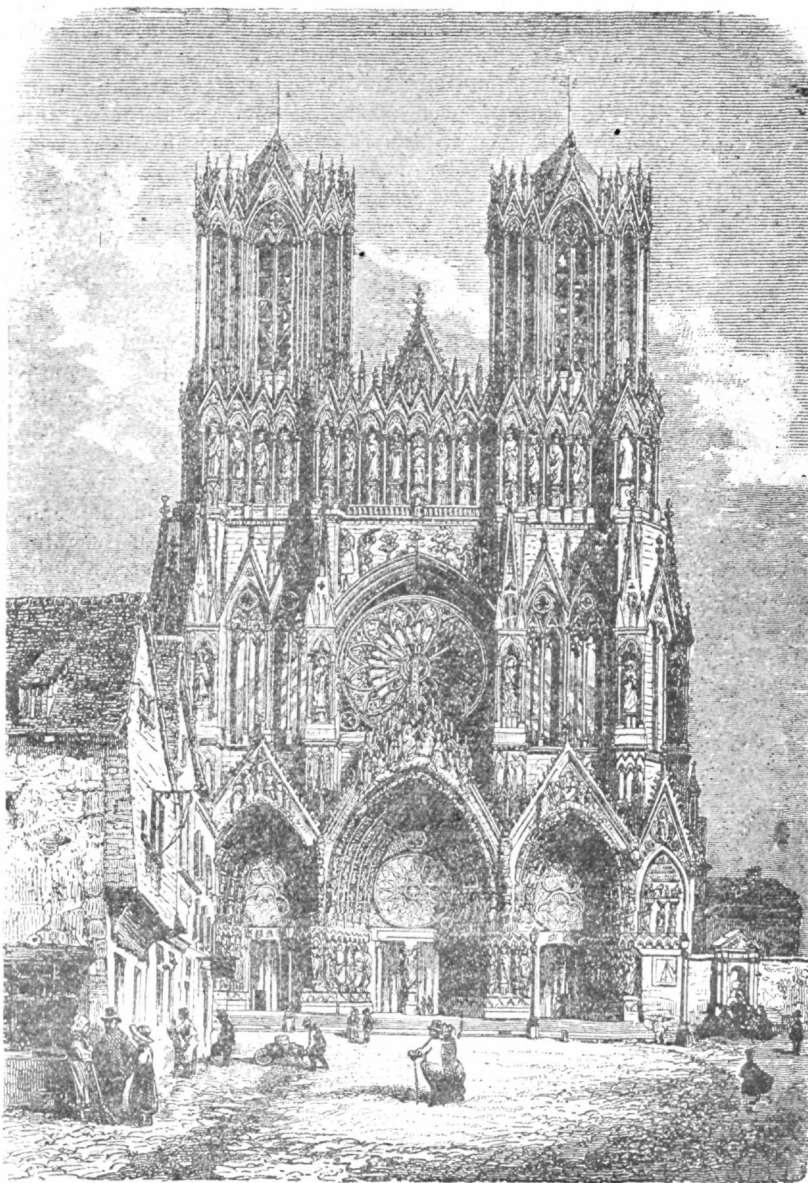

Suurtüki kuulide mõju.

Kartetsch. Tsilindrikujuline kuul-pomm, kuulidega täidetud. Kartetschidega lastakse siis, kui waenlane juba ligidale on jõudnud. Kartetsch lõhkeb tobe suurtükist välja lennates ja mõjub nagu haawli-laeng.

Kartetschi laeng.

Reimsi peatirik.

„Kui meie Berliini jõuame, seame wõhjalgad iga mälestusekuju, iga muuseumi juurde. See olgu meie kättemaksimijeks“, ütles üks prantslane, Reimsi peatiriku lõhkimisest kuulda jaades.

Need mehesõnad kolasid suure rahwuslike kurbtuse ajal. Reimsi peatirik ei olnud mitte ainult Prantsuse ehitusekunsti pärl, waid temaga seiid ühenduses ka juured ajaloolised mälestused.

Ja nüüd langes see ülesarwanata ajaloolise wäärtusega warandus Preisi kuningale Kruppi, selle inimese wereft ennast raswa sõbunud ämbliku poolt ehitatud terasjuurtükide tule all . . .

1211. aastal, kui Reimsi femine peatirik ära põles, wõttis Reimsi peapiiskop nõuks templit ehitada, mis oma juurepäralisuse poolest esimene maailmas oleks. Ehitusetööd tehti kiireste ja juba 1215. aastal wdis üht osa kirikust sisse dmistada. Nuna wahpeal sõdasi ette tuli, siis jõuti kiriku ilustamisetöödega alles 13. aastajaja lõpul walmis.

Üle 700 aasta on peatirik nii siis seisnud ja nüüd häwitasid tema „kultuurlandjad“ häkslased.

Ühes peatirikuga sai ka kuulus „Reimsi ewangelium“ otsa. See oli kalliskiwidega kaunistatud taante wahese lõidetud Idige wanem Slaawi keeles kirjutatud Mateuse ewangelium, mille peal Prantsuse kuningad kroonimise puhul oma truudusewannet andsid.

Kuiw sünnipäew.

Wanaraua kaupmehed Sepanti juurde olid sünnipäewa õhtuks ainult wälja walitud isikud kutsutud, kõi aima meistmehed: waiawalamiise wabriku wanem wärawaht Kaapaja, punase nitaga ahulak Wäntaja, kes trahterisii mödda palwekirjasi kirjutas ja eme mirawois kirjutaja oli olnud, maweremees Rõrgend, hirmus inimene, keda terwe uulits kartis, sest et tal laks maha juba maha pdenud ja kolmas laks torda hakatud oli, ja ämmaemand Pomgaitte, kumis lihwi-mata juurte kättega proua.

Siin olid ka sünnipäewa lapie jugulased: wend Anton, puukaupleja, jõukas mees, kellel ainult üks wigu oli, nimelt see, et ajuti jõi; kuigi neid joonahoogusi ainult kolm torda aastast ette tuli, wältafid neid jiski iga tord oma neli tuid.

Tema naine, eluajal tord lõbumajasi tõstnud taajate,

hästi pats, kuid wiinawõtmise asjus mehoga haruldajel kumbel hästi ühel meel.

Siis olid siin weel kaupmehed öde Anna, kumis tena õmbleja, wiisakas riides, päris preisi; ja endine turukubjas Lepit, kes nüüd mödda oksjonisi kraami üles ostmas läis. Kõigest kõike oli neid kahetja inimesi, vererahwaga kokku — kümme.

Tagawara- ja maakaitsewäelaste kottukutsunijie tõttu olid kõrtitud ja wiinapoed ammu juba kinni, ka I järgu joogiajutused olid hiljuti ootamata kuuwaks jäänud, sellepärasi oli ka Sepanti sünnipäew „kuiw“: laua peal ei olnud mitte ühte pudekit, ainult karahwiini, ainult tühjad nappulkaasid olid taldekute äärde nagu unustatud.

Selle eest oli aga toitusi mitmeteliseid. Rgatord pole ka kindrali laual midagi seejuguft.

„Olge head, laste hea maitseada! Aga wiina ei ole! Matuujin küll igatepidi jaada, aga midagi ei tulnud wälja.

„Uud ja, onu, minust saaks eht sõjamees.“
 „Ää rumalust näid ikka väägi! Misjagune sõjamees
 nüüd jinnust wõib jaaba, kui ja üegi teatrietendusel lastud
 pautuži wälja ei tannata.“

„Oh, see on tühi asi, lastmüie puhul hoian forwad tüni.“

Bakkusim tuttavale peenewiina kaupmehele wiis rubla poole-
 toobi konjaki eest, aga ei toonud teine. Kardab kolm kuud
 kraesse jaawat.

„Kuiv sünnipäew,“ ümises Anton kortjus kulmul, lastis
 silmad üle teiste kätia ja lifas siis juurde: „see pole enam
 tellegi asi. Mis pagan ja meid siis kutsusid!“

Peremees ja külalised wahtisid rikkalikult taetud laua
 ja asjata üles seatud tühjade napjuklaaside peale wil-
 tuie näoga. Anmaemand tegi veel tõsisema näo, lütkas
 noaga juure kantsjaka juustu lahti, wiskas lastatades oma
 taldreku peale ja ütles, ilma et tellegi peale oleks waatanud:

„Ädik jelle jakslaie süü. Roh, olgu peale, tüll meie sol-
 datid neile näitawad! Minu Eskar wõeti ju ta ära, kas
 olete kuulnud? Misjagune juur mehemüraakas teine.“

„Mõtjäh,“ aitas peremees tagant, „tõik maailma aiasid
 pahurpidi. Äri ei saa enam mingisugust teha. Ja mis äri,
 sünnipäewagi ei saa ristimisele kombel pühitseda! Mis
 sünnipäew see ilma wiimata on? Kuiv toit ei lähe kõrsit
 alla.“

„Dõsi!“ purstas Maapaja, lortas siis tahwli kilutooji ja
 toi sealt kümnekond kilu torraga taldreksise, nii et tooji
 põhi peaaegu juba waistma hakkas.

„Aga mis teie arwate,“ küsis Adrgend, „ega see sõda
 ikka wiist kaua wälta. Sakslane saab ikka wiist warsti nii-
 juguse jauna, et wististe aitab. Mis ta ikka ära teeb. Ing-
 lane ja prantslane natiwad ka teist mehemoodi. Kaks kuud
 weel, rohken mitte, siis on ta nälgas.“

Sõjajutt wältas minutit kümme, wäsinult ja ilma ela-
 wujeta.

Küüana wäsinult ja ilma ägedujeta läks sünnipäewa
 roogade wõtmise edasi.

Seal silmas Wäntaja torraga laual sooje pirukaid.
 Ta waatas armsal silmil nende peale ja hitüdis:

„Terwel eluajal pole ma neid ilma wiimata sõõnud! Ja
 kui head nad kāraka peale wõtta oleksid! Kas tõeste kudagi
 moodi ei peaks jaama?“

Ka wend Anton waatas peremehe poole, otjetui tahats
 tema näost lugeda, kas weel lootust on tilgalest jaada, wõi
 peab kõik kiwalt alla lugistama.

Nähtawaste mõtles wõdrustaja ise sel ajal selle peale.
 Kui nende pilgud wastamisi juhtusid, läks sünnipäewa lapse
 nägu torraga elawaks, muigaw näeratus ilmus huulte üm-
 ber, silmad löid järema ja kaskiwalt pööras ta naise poole:

„Pilli! Too kolonje pudelid süia!“

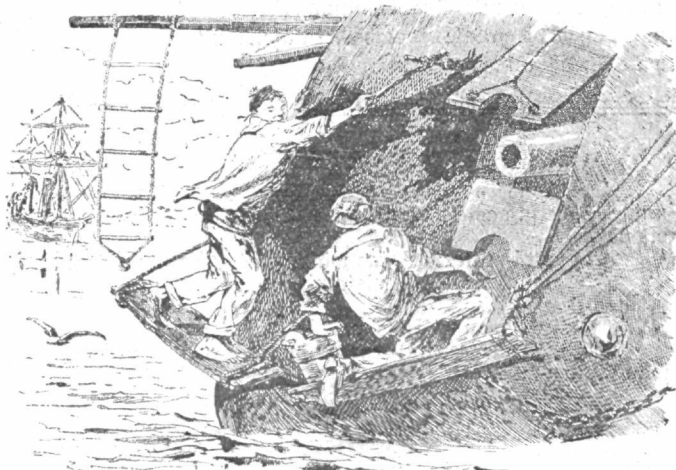
„Aga mis ju arus on?“ waatas kaupmehe proua hir-
 minult külaliste peale, otjetui ei tahats ta oma kõrwu-
 ustuda.

„Too süia, kui wõldakse!“ kordas mees. Ja lifas siis
 külaliste poole pöördes, seletades juurde:

„Pilli arwab wiist, et ma temale tõik need kuus wõlteroobilist
 kolonje pudelit tõin. Tahab wiist hea lõhna wee sees supelda,
 et siis hea peenite hais juures oleks. Wale tõik! Seiti see
 kolonje on ju puhta piiritus. Ma tean tõik ära, kudäs jeda
 walmistatatie. Hea lõhnaga lilled pandakse nimelt raswa
 süisse, see imeb tõik magusia lõhna enesesse, siis walatakse
 puhas piiritust peale, aetakse läbi, ja — kolonje õngi käes.
 Ah, ah, ah, ega meie mehed rumalad ole, et piiritust, wõl-
 polituri ja liikwat jooma hakkawad, mis mimese were ära
 kuwatatab ja ta näost kollajeks teeb. Kes kawal mees on,
 joob alati puhta selget piiritust, ka siis, kui teda selle nimel
 all enam kuskilt jaada pole.“

Pilli tegi wiimase katse oma hea haju katrieks ja ütles
 hirmuga:

„Aga ta lõhnab ju kangeste. Kas wõid siis lõhna õli
 uua?“

Sassa madrused auku lappimas, mida Inglis suurtüüki
 tuul nende ristleja teresse lõhestanud.

„See ei tee midagi. La!“ lõhnab. Pigistame nina sõrmega kinni, ja haifu nagu poleks olemasgi. Tõuge aga, proua, juu aina tilgub juba wett.“

Ei olnud midagi parata; tuli magamisetuppa minna. Minuti pärast ilmusid neli pooletoobilist kolonje pudelit lauale ja sünnipäewa laps hakkas neil ruttu kortsi üksteise järele pealt ära wimmama, Wäntaja aga siis suurtesse klaasidesse walama.

Ja weel minut hiljem tühjendasid kõik külalised, õmbleja-preili wäljaarwatud, nina sõrmega kinni pigistades, klaasid ühe hingega, kõhatajaid, krimpjutajaid nagu ja wõtsid suupis-tet peale.

Wend Anton walas klaasid teist korda täis. Ka need täied kadusid minuti pärast kaua paastunud kõhtudesse, ja ämmaemand hakkas juba kolmandaid walama.

Kolmas klaas joodi juba ilma nina kinni pigistamata ehtjate wiinasõprade wiisil.

„Mül kõht hakkab walutama,“ just nagu misti puuris sees,“ teatas korraga murgaadwokat. „Kas ei ole wiimaks kõhutõbi?“

„Wiin kaotab kõik kõhutõbe ära,“ waigistas teda sünnipäewa laps ja lijas juurde, „see wiist sellepärast, et sa ammugi teda saanud pole, pealegi nüüjugust head, kanget kraami.“

„No küll on hull!“ kahwatas Wäntaja ikka enam ja hakkas, ilma et juuresolejaid naisterahwaid häbenenud oleks, omal kõhtu õdruma.

Siigutama hakkas ennaft tooli peal ka ämmaemand. Silmad punnis, karjatas ta täitsa süüta Lilli peale:

„See oli küll wiist kihwt, mis ja meie andsid?“

„Dh olge ometi,“ hädaldas perenaine arast. „Päris wäljamaa kolonje, efümene sort, lugege ise pudeli pealt,“ ja ta näitas sõrmega tühja pudeli peale.

„Dh kihwt! Zumala eest kihwt! Ei wõi hingata enam... Ära tahab südame seest süüa... Su—r—e—n!“ ägas ämmaemand.

Minut hiljem tulid kõigile pidutsejatele, „Nizza nääliliste“ maitsejatele, samajugused imelikud ja hirmsad waluhood peale, et preili Anna ülepea laela kojameest jooksis otsema ja selle wiidimata lähema arsti järele jaotis.

Kuna ta kojameest taga kihutas, wäherdasid kõik pidust osawõtjad, sünnipäewa lapsega eesotjas, jõõmatowa pöwrandal krampides. Minult ärahirmunud proua Lilli oli jalul, ja nuukhus, kapi najale toetades, tasakesi nutta, iga filmapill oma armja küljeluu jurma wõdates.

Pita nina sai.

„See kolmerublaline on waleraha!“ pöörutas kaupmees umbes kahelja-aastase poisil peale, kes raha praegu letil peale oli pannud.

„Ei sugugi mitte,“ wastas wäike mees, „mu isa ise tegi ta.“ Selle lapniku ülestunnistamise peale wiidi poisil tohe politseisse.

„Kes su isa on?“ küsis politseinik kurja häälega.

„Masnameister riigi rahapajas,“ hirtwitas poisil talle lõbusalt wastu.

Riitles.

R l a r a : „Minu ema on sakslane.“

R o b e r t : „Aga minu isa räägib Inglis keelt.“

S a n s : „Aga minu wemal on Prantsuse haigus.“

Rõõmus Mats †.

Üks kõigelaialdajemalt, igal maal, igas linnas tuntud inimestest, kes praeguses idjas otse leidis, oli kahtlemata Mats Linder. Kes ei oleks teda tundnud, ja kui mitu lõbusat tundi on ta meie tallinlastelegi walmistanud! Kui telegraf tema jurmast idnumi tõi, käis küll wiist igalhel iseäraline nõdfatus südamest läbi.

Nii kirjeldamata hale meel tekkis waejast Matkist, kes kahe koku pörfanud automobili wabel hirmsa jurma leidis.

Misjuguine ijeloomuline jurm. Kui seal juures harilikka pilditeatris käijaid oleks olnud — nad oleks kõhtu kinni hoides naernud: Mats kahe automobili wabel! Mis wõib lõbusam olla?

Kuid sel korral — ei idusnud Mats enam automobilide alt ülesse. Ka peas ei olnud temal läikawat tsilindrit. Tsi-lindri ajemel kandis Mats joldati mütsi, ja nüüd oli see — lõmastatud ühes pealuuga...

Tema etteasted on lõppenud, igaweste.

Rõõmus Mats puhkab nullas terwele maailmale tuntud ja waremalt nii naerma ajawa hirmu ilmega tardunud jurmunäol...

Misparast armastajid kõikide maade rahwad nii puhta-jüdamelikult Linderit!

Kas tõeste sellepärast, et ta weiderdaja oli! Kuid see ei ole õige: ta ei olnud weiderdaja. Igas tsirkuses on iga „tola“ Linderist wäledam ja paendumam. Linder ei osta kõrwalopjuü jaada ja kats jülda kaugemale karata. Linder ei osta ijegi lihtjat jalto-mortalet teha. Linder ei olnud pajatsja, ta m ä n g i s. Ja rahwas armastab teda selle m ä n g u pärast, ja, peaasjalikult, tema loodud oja pärast.

See oja on sihuke: harilik, rõõmus, hea ja kõiki usaldaw mees. Mats Linder tahab nõnda elada, nagu kõik inimesed, aga see ei lähe tal ühel wõil teisel põhjusel õnneks.

Igast küljest sajawad tema kaela kõifugu ettenägemata kimbatused, kõigil tema teedel kõige naljakamad ja wotamatad takistused, ta siipleb igaweste aruajamatuuste wõrkus...

Mis ta ka ette ei wõta — ükski asi ei tule nõnda wälja, nagu harilikubel inimestel, kuigi Mats nimelt kõifust idust samajuguine püüab olla, nagu kõik inimesed. Harilik mütsi ojtmine sejab temal ülesarwamata raskustega ühenduses, jalutuskäigud muutuwad sõjakäikudeks, külaskäigud — peksa saamijeks.

Ja selle lihtja ojaga on Mats üleilmse kuulsuse wõitnud, kinematografi kuningaks tunnistatud.

Ijegi jurm ei tulnud temal nii idälja, nagu teistel inimestel, waid nagu Mats Linderil...

Austria lendurid Wene naiste käes wangis.

Sõja esimesel kuul lastid Podolia kubermangus, 30 wers- ta piirist eemal, kaks Austria lendurit lennufilmiga maha. Põllul tööl wiibiwad naised nägid seda, aimasid kohe kurja ja tungisid kohe wahwalt waen- laste kallale, hoolimata nende rewolwristest. Naised piirasid waenlase imber, wõtsid lennu- filmi ja lendurid wangi ning wiisid pidulikus rongikäigus illemuse kätte.

Kui Prantsufemaal mobilisatsioon wälja kuulutati — tõttas Linder Wenetsiaist Pariisi, määrati automobili- de oja- londa, ja ta soowis, nagu kõi prantslased, oma ijamaa au eest lahinguwäljal langeda...

Kuid, nagu teada, ei läinud ka see temal õnneks: ta ei jurnud mitte lahingutules, waid teel Mechelnisse, kaks koku- pörkawa automobili all otja jaades...

Surin ijamaa au eest — ka see oli kinematografi pildi farnane...

Berlini kubermangu!

Linnast lähed jalawäe pool läbi. Soldatite tolmunud viided ja päewitanud näod kõnelewad selgel keelel, et nad waugelt maalt tulnud.

Keegi poolakas astub aralt ligi ja küsib:

„Kas tohib küsida... Kuhu te lähete?“

„Berlini kubermangu, sõber... jaah... Berlini kuber- mangu, kuhu mujale!“ ütjab soldat hea meelega.

Upsakas Willem.

Räägitakse, et kui Willemile Bismarki hoiatust meelde tuletatud, et ta Sakjamaad ilmaški Wenemaaga sõdima ei ajaks, siis ta wastanud:

„Alga ma lastjin ju Bismarki kantsleri ametist lahti.“

„Seda küll, keiserlik sõrgus...“

„Noh, hakkam ma siis ametist lastud kantsleri nduan- deid tähele panema!...“

Zuuletajate sõnad loomade suus.

„Andke mulle hobune! Hobune! Terwe kuningriik hobuse eest!“ mürkas löwi.

„Weri on hoopis iseäraline mahl!“ ütles karp.

„Ka kõige wagam ei suuda rahus elada, kui see kurjale naabrile meele järele ei ole,“ ütles rebane, kui kute laulmine teda segas.

„Kunst sammub leiwa järele,“ ütles tantsumakar.

„Kiireste seltsimehed, hobuste selga, hobuste selga,“ hüüid- sid parrumud wõiduhimukalt.

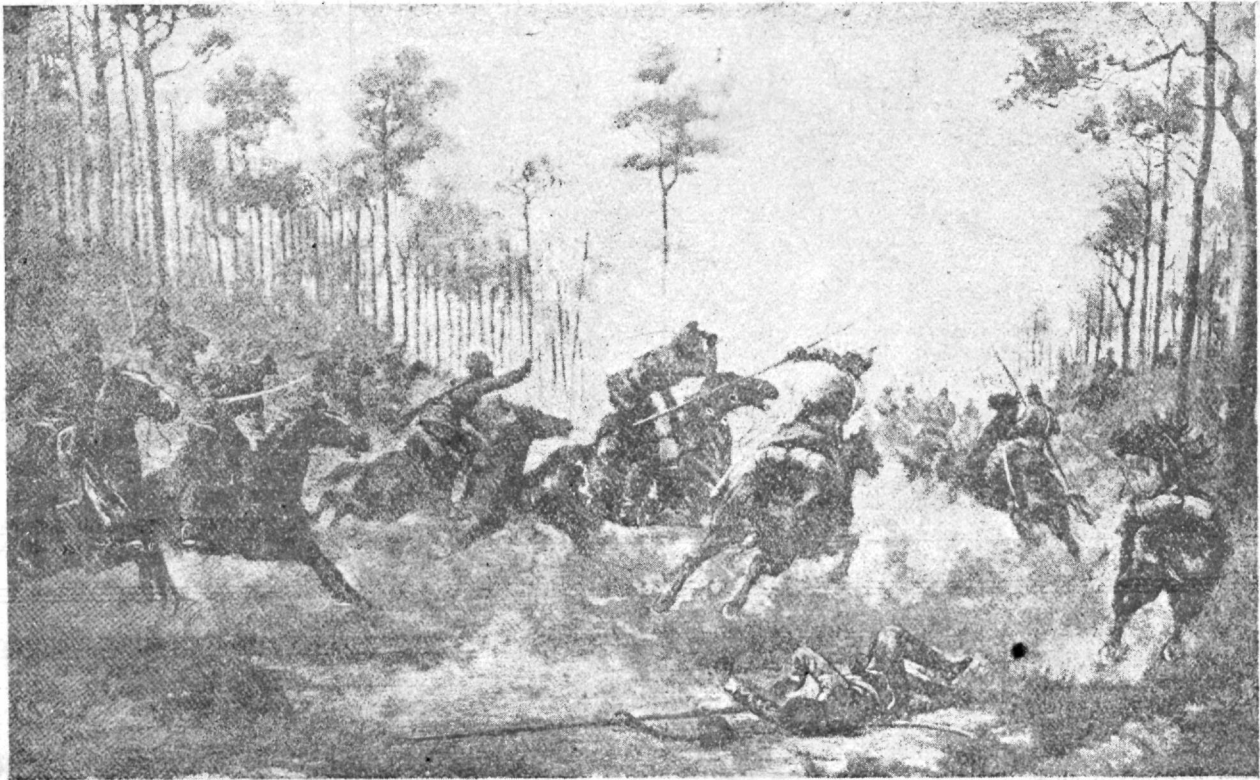
„Kinni kiilutult hirmsas kitsikuses,“ õhkas heering.

„Sõda ajab meid wõerastesse woodidesse,“ ütles lutikas.

„Teate, herra Mandel, ma mõtlen sõjawäljale sõdita, halastaja dena.“

„Zumalute, preili kirjs, mis halastaja teie küll olete, kui teil minuigi jaoks halastuse raajugi ei leidu; kui kaua palun teid juba minule taajaks saada, aga teie olete nii halastamata, et kõi minu palwed tagasi lüfate.“

Meie ja Saksa eelvägede kokkupõrkamine.

Paar sõna omas asjas. Kuna „Meie Matsi“ lugejate arv ühtlugu rõõmustaval määral kasvab, jeni ilmunud numbrid aga toimetusest viimase kui üheni otsas on, siis on tuhanded lugejad, kahjuks, romani „Wankuwal troonil“ algusest ilma jäänud. Võtsime sellepärast tähendatud romani alguse paari sõnaga kokku ja teeme seda ka veel edaspidi paaril korral.

Palume lugejaid meie ka nende oma tuttavate ja sugulaste päevapiltide jaata, kes käesolevas sõjas haavata saanud või lahinguväljale jäänud, mitte ainult jeltskonna tegelaste ja ohvitseride omast, jekt i g a isamaa eest walatud weretilt, olgu ta lihtsoldati või ohwitseri oma, on kallid ja tuleb arwesse wõtta. Pildid awaldame lehes ja laadame siis päevapildid tänuga tagasi. Pildile palume lähemad teated juurde lisada: nimi, liig, nimi, wäeosa, kus kohal haavata saanud või langenud.

„Meie Matsi“ tähtsaamat 1915. a. jaots
on ilmunud. Suur kolmewärwiline sõjakaart kaasas.
Hind 25 kop. Ilma kaardita 20 kop.
„Teadus“, Tallinnas — Sarju ja Rääti uulitsa nurgal.

Järgmine number ilmub 4. oktoobril.

Kolm pähklit nupumeestele nakitseda.

1.
Misjuguied on kõige wiletiamad kütid maa peal?
2.
Millal on rebane rebane?
3.
Misjuguine lind on ilma tiibadeta, sulgebeta ja nokata?

Ilmuftid trükit:

I.
Dr. J. Wastugi toimetusel:

Rodu-arst ja kodu-aptel

Haiguste äratundmine, rawitsemine ja arstirohud. S. 1 rbl.
See raamat ei tohiks libesti perekonnas ja tööstuse-aiutuses puududa.

II. Naistehaigused

Haiguste kirjeldused, juhatused ja arstirohud haiguste rawitsemiseks, waluta sünnitamine. 51 pildiga. Hind 1.50 kop.

„Teaduse“ kirjastuse raamatukauplus

teatab austatud kirjandusesõpradele.

tooliõpetajatele ja rändajatele raamatukauplejatele, et „Teaduse“ raamatukaupluses wõistlusteta odawate hindadega õpe-, teaduslikka, ilukirjanduslikka, juturaamatuid jne. wõib saada. Peale raamatute on suur tagawara kirjutusmaterjali, piltpostl., koolitarwitust ja kõiks. raamatul. puutuwaid kaupaid.

„Teaduse“ raamatukauplus, Sarju ja Rääti uul. nurgal, nr. 46/15, kesem. Rääti uul.

Дозв. воен. цензурою. Вастутав тоimetaja Jakob Jaason. Wäljaandja A. Kallas. — W. Schiffer'i trükit, Tallinnas.